

Zamęczeni w obozach koncentracyjnych

Aktualny numer Zeszytów Historycznych poświęcamy osobom z naszej miejscowości, które straciły życie w czasie II wojny światowej w obozach koncentracyjnych. Dla ornontowiczian wojenny koszmar rozpoczął się już o godz. 5.00 w dniu 1 września 1939 r., kiedy to obudził ich warkot niemieckich samolotów lecących na południe. W oddalonych zaledwie o 8 km od granicy **Ornontowicach** nie było wojsk polskich, a miejscowa kompania samoobrony, złożona z członków **Związku Powstańców Śląskich i Związku Młodzieży Powstańczej**, zdążyła wycofać się w kierunku **Orzesza**. Krótco po godz. 5.00 pojawiły się od strony „oczkowego”, tj. **Gierałtowic**, pierwsze patrole niemieckiej piechoty. Godzinę później przez **Ornontowice** przechodziły już większe oddziały żołnierzy. Mimo iż **Ornontowice** znalazły się na zapleczu frontu, kilka kilometrów od głównego teatru zmagania, to nie obyło się bez ofiar wśród cywilów, m.in. 1 września został rozstrzelany w **Orzeszu** kolejarz **Wiktor Owczarek** wracający po nocnej zmianie ze stacji **Brada**.

Tuż po przejściu frontu, jeszcze 1 września zaczęto wylapywać mężczyzn i wywozić w głąb **Rzeszy**. Drugiego dnia wielu z nich pozganiano do kilku podwórz, gdzie stali pod eskortą do czasu przeprowadzenia ich przez **Knurów** do **Sośnicy**, skąd mieli zostać wywiezieni do **Norymbergi**. Po przełamaniu polskiej obrony pod **Mikołowem**, zajęto się aresztantami „systematycznie”. Kazano pozostałym mężczyznom stawić się o godz. 14.00 na podwórz miejscowego dworu.

Wybrani Polacy byli odczytywani z listy i wsiadali do ustawionych w podwórz dworskim ciężarówek. Po odczytaniu listy miejscowi opowiadający się po stronie okupanta wskazywali jeszcze inne osoby, które także należałoby wywieźć. Księdza **Kwapulińskiego**, naczelnika gminy **Ignacego Zdzieblika** i kilku działaczy przedwojennych uwięziono w jednej z sal zamku Hegenscheidtów.

Ogółem wywieziono 264 osoby, początkowo do **Gliwic**, potem do **Norymbergi**, a niektórych jeszcze dalej na roboty w głąb **Rzeszy**.

Akcja ta miała przede wszystkim charakter prewencyjny, a internowanie mężczyzn do 60. roku życia miało zabezpieczyć tyły armii niemieckiej po przejściu frontu przed ewentualnymi atakami partyzantki. Większość internowanych wróciła do domu w połowie października 1939 r.

Faktyczna eksterminacja wybranych osób miała nastąpić nieco później. Jeszcze przed wybuchem wojny, latem 1939 r., w III Rzeszy powstały tzw. listy proskrypcyjne (niem. *Sonderfahndungsbuch Polen*). Były to alfabetyczne wykazy imienne zawierające ponad 61 tysięcy nazwisk Polaków najbardziej zasłużonych dla **Polski**, przeznaczonych do aresztowania i likwidacji na terenach wcielonych do III Rzeszy (m.in. **Ornontowice**) w ramach operacji **Tannenberg**. Byli wśród nich powstańcy śląscy, działacze narodowi, nauczyciele oraz osoby o dużej aktywności politycznej propolskiej i antyniemieckiej na terenie **Górnego Śląska** w okresie międzywojennym.

Pierwsze planowe aresztowania i wywózki do obozów rozpoczęły się na początku 1940 r.

Poniżej wykaz mieszkańców Ornontowic, którzy nie przeżyli pobytu w obozach (wymienionych w nawiasie).

Rudolf Reczek (KL Mauthausen-Gusen)

Urodzony 18 maja 1892 r. w Seibersdorf (Austria). Kierownik szkoły w Ornontowicach w latach 1931–1939. Po wybuchu wojny osiadł u rodziny w Istebnej, dokąd zamierzał się zabrać żonę i dzieci. Niestety, został wcześniej aresztowany i wysłany do Mauthausen-Gusen. Przypuszczalną przyczyną aresztowania był donos. Zmarł 11 października 1940 r. Żonę Reczka również wysłano do obozu (3 września 1939 r.), a syna powołano do Wehrmachtu (poległ na froncie).

Augustyn Feron (KL Dachau)

Urodzony 12 sierpnia 1897 r. w Kimmendorf (Niemcy). Data przybycia do obozu – 14 kwietnia 1940 r. Nr więźnia 3528. Zmarł 8 czerwca 1940 r.

Emil Jakubinek (KL Dachau)

Urodzony 24 stycznia 1894 r. w Ornontowicach. Data przybycia do obozu – 3 listopada 1942 r. Nr więźnia 3846. Zmarł 4 listopada 1942 r.

Roman Kulawik (KL Buchenwald)

Urodzony 30 sierpnia 1920 r. w Grabowie. Zmarł 24 listopada 1939 r. w obozie w Buchenwaldzie.

Albert Klimera (KL Buchenwald)

Urodzony 6 kwietnia 1886 r., mieszkaniec Ornontowic, właściciel młyna oraz restauracji „Karasol” na skrzyżowaniu ulic Bujakowskiej i Orzeskiej (dziś nieistniejącej). Był powstaniec, uczestnik II i III powstania śląskiego oraz kampanii wrześniowej, walczył w okolicach Wiry–Mikołów–Gostyń. Aresztowany 16 października 1939 r. i przekazany do KL Buchenwald, gdzie zginął 26 lutego 1940 r.

Bernard Malczyk (KL Auschwitz)

Urodzony 4 sierpnia 1923 r. Zmarł 18 kwietnia 1942 r. w Auschwitzu.

Karol Owczarek (KL Auschwitz)

Urodzony 24 października 1913 r., syn Józefa i Marii, mieszkaniec Ornontowic. Aresztowany i przekazany do KL Auschwitz, gdzie został zarejestrowany w obozowej ewidencji 9 listopada 1942 r. jako więzień nr 74174. Zginął 25 listopada 1942 r.

Rufin Pośpiech (KL Auschwitz)

Urodzony 5 kwietnia 1923 r. w Ornontowicach, syn Józefa i Eufemii. Aresztowany i przekazany do KL Auschwitz, gdzie zarejestrowany został 10 kwietnia 1942 r. jako więzień nr 28876. Zginął w tym obozie 30 września 1942 r. Według wystawionego aktu zgonu nr 33620/1942, potwierdzonego przez lekarza obozowego, zmarł o godz. 18:15, określenie przyczyny zgonu to *Versagen des Herzens und Kreislaufes* (niewydolność serca i układu krążenia).

Józef Szymała (KL Mauthausen-Gusen)

Urodzony 6 czerwca 1896 r. w Ornontowicach. Polski policjant. Zmarł 1 października 1940 r.

Rufin Połap (KL Auschwitz)

Urodzony 10 maja 1924 r. w Ornontowicach, syn Jana i Albertyny. Aresztowany i przekazany 10 kwietnia 1942 r. do KL Auschwitz i zarejestrowany jako więzień nr 28875. Zginął w tym obozie 20 maja 1942 r. Według wystawionego aktu zgonu nr 8749/1942, potwierdzonego przez lekarza obozowego, zmarł o godz. 23:20, określenie przyczyny zgonu to *Darmkatarrh bei Körperschwäche* (katar/nieżyt jelit przy wyczerpaniu organizmu).

Izydor Ulbrych (KL Mauthausen-Gusen)

Urodzony 28 marca 1904 r. w Ornontowicach. Polski kolejarz. W okresie międzywojennym przewodniczący Związku Podoficerów Rezerwy. Zmarł 7 grudnia 1940 r.

Piotr Wilczek (KL Gross-Rosen)

Urodzony 24 czerwca 1903 r. w Ornontowicach. Aresztowany 18 listopada 1944 r. w kopalni Makoszowy. Ostatnia wiadomość o nim pochodzi z 7 stycznia 1945 r.

*Zdjęcia i tekst:
Towarzystwo Miłośników Ornontowic*

Bibliografia:

- Jacek Siebel i in., *Dzieje Ornontowic*, Ornontowice 1999.
- „Księga zgonów”, zbiory J. Delowicza.
- Fotografie oraz informacje ze strony www.historiaornontowic.pl, autor Kamil Grzywok.